

Sæt komma!

Når man skal sætte komma, er det vigtigt at kunne kende forskel på helsætninger og ledsætninger. Helsætninger er sætninger der kan fungere som selvstændige ytringer. Ledsætninger er sætninger der fungerer som led i andre sætninger. Se § 82-92 i *Dansk Basisgrammatik*.

Der findes to kommasystemer: **nyt komma** og **traditionelt komma** (grammatisk komma). Med nyt komma sætter man færre kommaer end med traditionelt komma. De to systemer har forskellige regler for hvor man sætter komma ved ledsætninger, men ellers er reglerne helt ens.

I *Brug sproget!* og *Dansk Basisgrammatik* bruges nyt komma.

Helsætninger. Både med nyt komma og traditionelt komma skal man sætte komma mellem helsætninger hvis ikke der står punktum eller et andet tegn. Tit er helsætninger adskilt af en sideordnende konjunktion, dvs. *og men, eller, for, så*:

*Hun parkerede bilen, og Ivan sprang ind efter en avis
Min søster kommer, men hun er der nok først kl. ni
Enten ville hun spille computerspil, eller også ville hun i biografen
Benjamin kunne ikke sove, for det var helt lyst
Petrea havde fået lov, så hun kunne godt komme med til festen*

Der er dog ikke altid en konjunktion mellem helsætninger, og nogle gange er også verbalet udeladt, men der skal sættes komma alligevel:

*Han elskede at danse, hun kunne ikke fordrage det
Maria kørte på motorcykel, Morten på knallert*

Ledsætninger. Med nyt komma skal der normalt kun komma **efter** en ledsætning:

*De gæster der kommer fra udlandet, kan bo på hotellet
Jeg sagde at hvis hun ringede, ville jeg blive glad
Adam synes at gamle damer der går med hue midt om sommeren, er godt tossede*

Hvis en ledsætning er led i en anden ledsætning, skal der først sættes komma når hele ledsætningen er slut. Der skal altså som regel kun komma efter den sidste ledsætning:

*Hvis du fortæller hende at du har fået 03 i dansk, ved hele skolen det i morgen
Sara der ikke havde hørt at Oliver sagde at skolen var lukket, tog derhen*

Med traditionelt komma skal der komma **foran enhver** ledsætning:

*De gæster, der kommer fra udlandet, kan bo på hotellet
Jeg sagde, at hvis hun ringede, ville jeg blive glad
Adam mente, at folk, der går med hue midt om sommeren, må være godt tossede
Hvis du fortæller hende, at du har fået 03 i dansk, ved hele skolen det i morgen
Sara, der ikke havde hørt, at Oliver sagde, at skolen var lukket, tog derhen*

Både med nyt komma og traditionelt komma skal der komma mellem to ledsætninger hvis de er sideordnede:

*At Birger kom, og at alle tilmed kunne lide ham, havde ingen vist troet
Vi rykker nok op hvis vi vinder i dag eller hvis vi bare får uafgjort*

Fælles for de to kommasystemer er desuden at der skal komma foran en ledsætning hvis den lige så godt kunne have stået i parentes:

*Min onkel, som hedder Mogens, har lige købt ny bil
Hun tager af sted i dag uanset om du tager med*

Det kan være svært at afgøre om en sætning er parentetisk, og man må selv tage stilling fra gang til gang.

Foran men. Både med nyt og traditionelt komma skal der komma foran *men* hvis der ikke står et andet tegn:

*Det skulle have været en hemmelighed, men Helmer opdagede det alligevel
Alexander kom altid for sent, men nu gad de ikke vente længere*

Der skal også komma når *men* ikke indleder sætninger:

*Hun taler ikke fransk, men tysk
Træt, men glad cyklede han hjem efter festen*

Oprensning. Både med nyt komma og traditionelt komma skal der sættes komma mellem ordene i en oprensning hvis der ikke står *og* eller *eller*:

*Lever, sild, ost og skumfiduser kan han bare ikke fordrage
Cecilie vil gå til ridning, fodbold, dans eller skak*

Adjektiver. Både med nyt komma og traditionelt komma skal der sættes komma mellem to adjektiver hvis de er sideordnede:

en mørk, uhyggelig kælder (dvs. en kælder der er mørk og uhyggelig)
et grimt, faldefærdigt hus (dvs. et hus der er grimt og faldefærdigt)

Hvis det ene adjektiv derimod er underordnet det andet, skal der ikke komma:

en mørk gammel kælder (dvs. en gammel kælder der er mørk)
et grimt nyt hus (dvs. et nyt hus der er grimt)

Imperativer. Både med nyt komma og traditionelt komma skal der sættes komma mellem sætninger hvor verbet er i imperativ:

*Gå lige en tur med hunden, og tag en avis med tilbage
Kog frugten i 10 minutter, og skold syltetøjsglassene imens*

Hvis to eller flere imperativer hænger tæt sammen, må man selv vælge om man vil sætte komma:

*Tag en ske og rør i gryden
Tag en ske, og rør i gryden*

*Ti stille eller gå udenfor
Ti stille, eller gå udenfor*

Hvis to imperativer hænger meget tæt sammen eller nærmest udgør et fast udtryk, skal man ikke sætte komma:

*Kom og spis din mad
Gå hjem og vug*

Det kan være svært at afgøre hvor tæt to imperativer hænger sammen, og man må fra gang til gang tage stilling til om der skal sættes komma.

Præciserende tilføjelser. Både med nyt komma og traditionelt komma skal der komma før præciserende tilføjelser:

*Det kan være svært at holde balancen, fx når man står slalom
Han læste mange tegneserier, bl.a. Tintin og Anders And
Kun halvdelen af klassen kunne komme, dvs. 14 personer*

Selvstændige sætningsdele. Både med nyt komma og traditionelt komma skal der komma før selvstændige sætningsdele som fx spørgende tilføjelser:

*Det lover du, ikke?
Du siger det ikke til nogen, vel?*

Selvstændige sætningsdele som udråb og tiltaleord står som regel først i sætningen og skal derfor have komma efter sig:

*Av, den sad
Øv, skal vi nu have diktat igen
Deres Majestæt, kaffen er serveret*

Hvis et tiltaleord står sidst i sætningen, skal der sættes komma før det:

Hvor skal du hen i ferien, Pernille?

Apposition. En apposition er en forklarende tilføjelse. Både med nyt komma og traditionelt komma skal der komma før og eventuelt efter en apposition hvis den lige så godt kunne stå i parentes:

*De lærte om Absalon, Københavns grundlægger
Backstreet Boys, et kendt drengeband, var på turné i Asien*

Direkte tale. Både med nyt og traditionelt komma sætter man komma for at adskille en replik fra den sætning der angiver hvem der siger noget:

*Du kan få den til halv pris, sagde manden i forretningen, men så skal du betale kontant
Hænderne op, råbte politimanden*

Hvis man sætter anførelstegn, kan man selv bestemme om man vil sætte komma før eller efter anførelstegnet:

*"Der er kun to uger til sidste skoledag", hviskede Silas til Tobias
"Der er kun to uger til sidste skoledag" hviskede Silas til Tobias*

Når en replik slutter med et spørgsmålstegn eller et udråbstegn, må man selv vælge om man vil sætte komma efter replikken:

*Tak for hjælpen!(.) sagde Signe
Har vi råd til det?(.) spurgte fætter Morten*

Hvis man sætter komma og bruger anførelstegn, skal kommaet sættes efter anførelstegnet:

*"Tak for hjælpen!", sagde Signe
"Har vi råd til det?", spurgte fætter Morten*

Adresser og titler. Både med nyt komma og traditionelt komma skal der sættes komma mellem de enkelte dele af en adresse:

Magnus Lund Østerfelt, Pile Allé 49, 4. th., 2800 Lyngby

Der sættes også komma mellem titler, akademiske grader og lignende:

Redaktør, cand.mag. Henrietta Sebro

Af forfatterne til bogen [Dansk Basisgrammatik](#)
Ane Børup, Ulrik Hvilshøj og Bolette Rud. Pallesen

© 2001, Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag A/S, København.
Alle rettigheder forbeholdes.

Teksten kan frit hentes fra Internettet til undervisningsformål.

Privat og/eller erhvervsmæssig overførsel til digitalt medie er ikke tilladt.

Anvendelse i erhvervsøjemed er i øvrigt kun tilladt efter forudgående skriftlig tilladelse.